

MARIA MIRELA PODUȚ

Tradiții, credințe și obiceiuri din Ungureni

Fata Pădurii

Îmi spuneau bunicii mnei, da io n-am văzut, că Fata Pădurii s-o arătat la o femeie din Cupșeni. Femeia o mărș la fân, cum méréu femeile atunci mai demult, da și acuma. Și-o luat coșu în spate, s-o gătat de-acasă, s-o dus la fân și o avut de trecut pântr-o pădurice până la pământu lor, unde o fo bărbatu la fân. Și când o fo în mnijlocu pădurii, o tâlnit o femeie care era beteagă de născut. Năștea un copt'il. Și o rugat-o s-o ajute. Femeia și-o țapat coșu din spate și-o născut. O fo Fata Pădurii, da ea nu o știut. Și și-o luat zadia dinainte, cum poartă femeile la noi la sate să nu-și murdărească rochia, și-o-nvârtit copilu cela, i-o legat buricu, l-o pregătit și l-o învârtit în zadie că nu o avut altă haină la ié. Atunci o zâs femeia:

- Lasă-mă că m-oi mai hodini on ptic și mă duc io de-acicia, da să mă aștepți pă marț sara acasă că oi vini și m-oi plăti de dumnita. Să leși on geam deschis și să mă aștepți că oi veni cu plata.

Atunci femeia s-o gândit: *Vai de mine da oare de ce pă marți sara, d-apoi de o fo Fata Pădurii?! Și-o dat seama că ceva nu-i în regulă. Apoi s-o dus la bărbat cu mâncare da cu grija tât în cap. I-o spus și la bărbat ce o văzut și ce-o făcut.*

Pă marți sara, și-o chemat toți vecinii să steie p-afară și ea o fo în casă și o așteptat să vie femeia cu plata. Nu o știut ié ce plată a hi: plată de rău, plată de bine. Nu o văzut-o nime, nicion om, câți o străjuit-o p-afară nu o văzut-o nime. O venit femeia, s-o băgat pă geam și i-o pus șurțu acela în care o înfășat copilu în mnijlocu căsî, o fo plin cu bani de arjânt și de aur și o zâs:

- Îmbogățește-te, m-ai ajutat când mi-o fo lipsă și eu ți-am adus plata.

Și pă unde o init o ieșât iară, adică pă geam, și nime nu o văzut-o. Femeia s-o temut da nu o văzut-o nici unu, numa ié. Numa ei i s-o arătat. Apoi cupșanarii aceia s-o făcut bogați. Îmi spunea bunicu mneu.

Credințe despre Fata Pădurii

Știu așa: câtă vreme am avut coptii mici, până la 6 săptămâni, copt'ilu nu l-am scos din casă. Și dacă nu era nime acasă, când ieșeam afară, puneam mătura pă leagăn, pă la piciorașele copilului și zăceam că-l apără de Fata Pădurii că zine și-l schimbă. Zăce că l-o schimbat nu știu la câte femei p-aicia pân jurul satelor aieste și în satu nostru. Zice că o pus p-a ei hâd în leagăn și-o luat pă cel fain, pă cel bun care o fost a femeii. Și nu l-am lăsat sângur, nici afară nu l-am scos până nu l-am dus la beserică, nici eu nu am umblat pă la vecini, pă la cās, până ce am mers la sfânta biserică cu copt'ilu la 6 săptămâni și mi-o făcut părintele dezlegare, mi-o dat naforă și băga copilul în beserică, îl închina la sfinți. După aceea îl aduceam acasă și de-acolo eram liberă, puteam merge oriunde.

Omu Nopți

De Omu Nopți mi-o spus tata mne. El o fost în armată în Dej. Și o cerut să vie până acasă să mă vadă că m-o născut mama și el o trebuit să plece în armată în zua ceie. El nu m-o văzut până am fost de 6 ani, atâta o stat în război. L-o fost adusă di pân Rusia în Dej. Și i-o dat drumu așa de cu sară și nu o fost cum îs amu atâtea motoră. Și o tât vinit cum o putut noaptea până la Magoja și când o ajuns acolo o văzut on om înaintea lui. El s-o tât păzât și-o strigat după om:

- Așteaptă-mă, ce tot meri sângur și io sângur? Cine ești?

Da numa nu l-o așteptat. El s-o tât păzât și o tât init cât de fuga o putut să-l ajungă, să vadă ce om îi. Când o fo să treacă podu de la Târgu Lăpuș, să o ieie cătă Rogoz, atunci s-o apropiat de el. Și i-o văzut picioarele, o fo cu picioare de cal, nu o fo cu optinci, cum umbla atunci, o fo cu potcoavă de cal. Atunci și-o făcut frică, și-o adus aminte și-o făcut cruce și o prins să zacă rugăciuni: „Doamne ajută, io am venit cu dracu pă drum și nu am știut.” Atunci o dispărut din fața lui. Nu l-o mai văzut altu. O zâs că o avut planuri să vie până acasă, da s-o gândit: „D-apoi dacă mi s-a mai arăta acolo pă la Rogoz că-i pustai și cine știe ce mi s-a întâmpla?!” Și o vinit până în Dămăcușeni. Acolo o văzut o lompă la o casă. O mârș și o strigat. O venit o femeie bătrână care l-o primit în casă. I-o povestit ce-o pățit.

Secerișul

Holdele nu să coceau toate deodată. Apoi când era o sărbătoare mergeam până la holdă să vedem dacă nu îi gata. Luai câteva stice din holdă, veneai și zăceai către vecine, că am fost multe aici pă valea asta: - *Tu, mi-i gata holda! Aveți de secerat? Haidarăț la mine că a mé holdă îi coaptă!* Vedeai pă stice că să plecau când erau coapte. Așa ne

împrumutam câte 4-5 vecine, după cum era holda de mare, chiar și 10. Ne înturnam laolaltă și méréam la holda ceie și-o săceram. Să puneau snopii așa mândru cruce. Pă ceie zî méréam la alta care era coaptă. Ne împrumutam așa la holdă că la secerat o fo mai greu. Și la sapă ne-am împrumutat. Apoi mai horem hori de-ieste mai bătrâne, mai line:

Colo-n jos pă lângă apă
Méré-o fată supărată.
Zăce luna cătă stele
Spune-i fetei cei fecioare
Să-și păzască drumu tare
Că vine Dunărea mare.
Vie, vie și mă mâie
Că n-am părinț să mă țâie,
Nici am mamă, nici am tată
Gândești c-am pt'icat din pt'iatră;
Nici am frați, nici am surori
Gândești c-am pt'icat din nori.
Mama-i moartă-n temeteu,
Nu știi de năcazu mne;
Tata-i mort în codru verde,
Nici m-aude, nici mă vede.
Frați, nemți i-o-mpușcat
Casa mi-o aprins și-o ars
Și-am rămas a nimăru,
Îs coptilu drumului.

Supărare, supărare,
Pune-te-aș de-a moi în vale
Și-aș pune pă tine-o pt'iatră
Altu n-aș si supărată.
Și-aș pune pt'ierii pă tine
Să nu mai superi pă nime
Să sie bugăt cu mine.

Colindatul

La noi coptiile până la 12 ani nu colindau. Mereu de la ora 4 sara, din sara de Crăciun, în ptiez. Erau câte 5-6-10 copii, după cum să făcea grupu. Veneau la ușă și strâgau: Sloboză ptiezarii? Apoi le deschideai ușa, îi slobozăi în casă și le dădeai mere, nuci, alune, puști, da

mai mult poame. De la on timp încoace s-o dat și lei. Da mai demult, când am fo eu tânără, nu ȝ-o dat nicion leu nime, că nu o avut. Ș-amu zin, da le dai lei. Numa tineretu colinda tot felu de colinde, cum îi *Ce vedere minunată*.

Mai demult, la noi în sat umblau numa femeile a colinda, bărbați o stat acasă în sara de Crăciun până ce-o venit femeile. De-acolo s-o strâns ei și o umblat, d-apoi ei nu gătau până ce-o fo a doua zî că bărbați nu găă. Nu o colindat, ei o mări din casă în casă. Noi femeile ne strângeam aci la noi acasă și de-acicia plecam. Ne strânjăm și câte 20 laolaltă și mergeam de la una la alta, nu umblam din casă în casă pă la toți oamenii. Numa dacă era o femeie bătrână sau niște oameni bătrâni, treceai și pă la casa lor. Da nu umblam pân tăt satu.

De mâncare făceam niște prăjituri, hαιοșe le ziceam noi și on cozonac. La tăt casa era oala cu varză umplută în sara de Crăciun. În dimineața de Crăciun făceai tocană, frijăi o tigiaie de jumere, aveam on lovășal așa, că noi am fo mai mulți. Mă sculam dimineață bună și puneam pă foc, făceam mămăliga întâie, apoi frijăm jumerele, mai spărjăm și ouă. Mâncam cu lapte de oi. Ce făceam pă la Crăciun, aceie făceam și la Anu Nou.

Colindă

Méré, méré, Maica Sfântă
Ler, Sântă Mărie,
Pân grădina întraurită
Ler Sântă Mărie,
Méré să culeagă flori
Ler, Sântă Mărie,
Să lecuiască feciorii
Ler, Sântă Mărie,
C-altu-i împușcat pân spate
Ler, Sântă Mărie,
De puște și de grănade
Ler, Sântă Mărie.
Alți-s împușcați pân tieptu
Ler, Sântă Mărie
De puște și de banietu
Ler, Sântă Mărie.
Amare li-s zâlile
Ler, Sântă Mărie,
Cum îi plouă glonțale
Ler, Sântă Mărie.

Buda Maria din Ungureni; foto: Florin AVRAM

Moșii de Anul Nou

La fetele nemăritate și mai rele de gură, li să făceau moși de Anu Nou. Și io am avut, batăr m-am măritat tânără. Am avut pe cineva supărat pe mine și mi-o făcut moș. L-o pus înt-on prun. Mama s-o trezât până-n zuă și s-o uitat că s-o gândit că mi-a pune óricine. L-o luat, l-o dus în șură. Pă când m-am sculat, o zâs:

- *Scoală-te, tu fată, că ȝ-o vinit bărbatu acasă azi-noapte!*

- *Da unde îi?*

- *Îi în șură, l-am așezat acolo, o zâs mama.*

Era făcut din niște paie învârtite pă lângă niște lemne, scria acolo cine îi, era și on clop rău în vârvu parului și era de răs la copii da io am fost supărată. Am zâs:

- *Mamă, de ce nu l-ai lăsat acolo? Că îl împrăștiau copiii pă drum când să dădeau cu săniuța.*

Era plin de copii și în zua de Anu Nou erau paie pă tăt drumu. Să puneau sus în arini, de nu puteai sui la ei. Să puneau la care erau mai bătrâne și nemăritate, da și la care erau tinere da mai zglobdii. Amu nu mai pun.

Obicei de Bobotează

În Ajunu Bobotezî, ajunau fetele și sara făceau on mniez de turtă sărată. Puneau on fir de busuioc și îl legau cu on tort (ață) la râu, cum era spartă gheața, de unde beiau marhăle apă că mânau marhăle la râu atuncia. Se zicea că dacă îngheța pă lângă tortu cela noaptea, că îl puneau unde méré apa mai tare, api să mărită după bogat. Dacă nu să prindea gheața, să mărită după sărac.

Lăsarea de sec

Era Verjel la Lăsarea de sec. Să strânjău înt-o casă sau în mai multe case că erau feciori și fete multe în sat, nu era dusă lumea ca amu. Câte 30-40 de feciori să strânjău laolaltă la o casă mai mare. Nu mereu toate fetele, numa dacă mergea fecioru acasă după ié și o cerea de la părinți. Fetele duceau 2-3 plăcinte cu brânză de oi, le învârteau înt-o ștergură și le puneau în traistă. Îi dădeai feciorului care o venit după tine de mâncare. Dacă voiai, îi mai dădeai și la altu. Era ceteră și jucai, da nu numa cu fecioru care te-o dus, cu toți feciorii care te chemau la joc.

Înainte de post, bătrânele spălau vasele într-o oală mare cu leșie. Într-o cârpă dintr-o

mâneacă de cămeșă puneam on pumn de cenușă și sierbe apa ceie cu cenușa. Băgam toate vasăle acolo. Atâta să spăla de mândru. Apoi făceam mâncare de post: fasole, cartofi fripți cu oloi, ptitoance, prune uscate și pere apoi atâta le spăla mama înainte să le pună să siarbă. Așa posteai până la Crăciun. Nu te înfruptai nici când se tăia porcu. Uscam ptitoance în cuptori. Le spălam, apoi le sierbem. Le demnicam. Puneam on pic de oloi, o ceapă la fript. Pă când era friptă ceapa, puneam on ptic de poprică, o mână de făină de mălai, le mai frijăm on pic și slobozăm puțină apă amestecată cu oțat pă ele, da oțat de cadă. Fiecare om avea on ciubăr cu pere pădurețe și mere. Să puna apă pă ele. Legam ciubăru la gură să nu să bage on șoric sau ceva. Să lăsau așa în apă apoi era atâta de bun oțatu. Beam câte-on păhar de oțat tăț copiii. Nu erau leacuri, când erau bolnavi copiii numa beau oțat de-acela cald și stăteau în casă. Făceam și mujdei și puneam pă ptitoancele cele. Erau foarte bune. Aceie era mâncare bună.

Când culegeam ptitoi, mergeam cu coșu. Aveam câte un cuțit băgat în coș, în durături și când aflam ptitoance mândre de toamnă le tăiam cu cuțitul. Culegeam multe, câteva coșuri. Le aduceam acasă, le crepam în patru, le puneam în tepșuri una lângă alta, pă țepuși. Făceam foc în cuptori, da nu mare, scoteam jaru cela. Le lăsam acolo până a doua zi. Se prăjeu on pticuț da era moi. Pă ceie zi le scoteam din cuptori și le scoteam din țăpușă, le puneam în tepșuri, făceam foc din nou, trăjăm jaru, apoi să prăjău mândru. Aveam traistă din cânepă, le puneam la fiteu unde era cald că altfel nu stăteau, să sie tăt în căldură. Ori le agățam într-on cui și de acolo le luam. Când vroiam să mâncăm luam de-acolo după câte vroiam să facem de multe.

Făceam cureti umplut cu ptitoance și cu păsat. Le demnicam mânânțal și puneam în păsat. Mai puneam 2-3 morcovi dați pân răzătoare, petrinjăl, ceapă friptă în oloi cu poprică și puneam pă păsat, nu făceam cu orez. Măcinam la moară păsat și îl făceam cu ciuru până nu rămânea nicio tărăță în el numa el mândru. Îl spălam bine cu apă, dacă mai rămânea on mniez de tărăță se strânjea deasupra apei. Apoi îl strecuram pân strecurători. Așa făceam ptitoance cu cureti morat. Inima de la căpățâna de cureti o demnicam mânânțal și o puneam în păsat. Era foarte bun, cine-l știa face. Trebuia să pui tot felu pă el ca să fie bun.

Zice:

La țâgan curetiu-i place,
Da țâganca nu știi face.
La cureti trebe untură
Și țâganca nu să-ndură.

Mâncam și varză demnicată mânânțal. O sierbem, făceam rântaș bun cu ulei, poprică, ceapă, piper și țâpam pă el. Mâncai așa, fără de alticele. Așa să postea.

Fasolea o alejăm sara și puneam apă pă ié, până dimineața era umflată bine. O

puneam să siarbă cu morcovi, petrinjăi și sierbe. Apoi făceam rântaș și puneam pă el oțat de-acela de poame și o pârgăleam. De acrită o făceai după cum îți plăcea să o acrești. Vara puneam petrinjăi din strat pă când o gătam și țelină. Ca să avem petrinjăi și morcovi pentru iarnă puneam o badocă mare în pivniță în care așăzam morcovii și petrinjăii laolaltă, și amu îi pun așa că atâta de bine stau, îi îndes bine în badoca ceie până mai sus și pui o găleată de lut ca să nu primească aer. Stau așa tăta iarna, nu să moaie și când mi-i hia numa scot de-acolo.

Puneam și murături, castraveți. Puneam cureti mult la murat. Mai demult nu îl cumpărai că nu ai avut de unde. Lăsam 2 căpățâni de cureti cu tot, le scoteam cu rădăcină acele, nu le tăiam și le puneam acolo în pimniță unde puneam picioicile. Primăvara le băgam într-o marjine de strat. Le făceam groapă cu sapa, le băgam acolo, puneam on par pă lângă ele că altfel să îmburdă și creșteau și făceau sămânță. Puneam sămânțele în trăistuțe mici. Răsadu cela să punea după ce s-o dus omātu. Puneam pă stratu cu cartofi sau pă marjinea holdei cu mălai. Culegeam câteva căruțe de cureti.

Sămânai, aveai on mălăin (holdă de mălai). Pă de toamnă o ara și sămâna grâu. Pă toate coastele astea era numa grâu. Nu o fo nimic de cumpărat, ce ai pus în pod și ce ți-ai putut sămâna ai avut. Dacă nu ai sămănat, nu ai avut. Nu o fo de unde să cumperi, nici bani nu ai avut. Numa la 30-40 de case o mai fost câte un bătrân care o avut on pic de pensie, în rest nu o avut nime.

Ai avut cotă de dat la stat. Dacă ai avut vacă, ai avut cotă de lapte, o trebuit să duci 300 de litri de lapte și nu ți-o dat nime niciun ban. O fo a statului acela. Apoi de ți-o mai rămas și ție bine, da la stat o trebuit să dai. Așa o fost lumea atuncea. O fo rău. De ai avut găini, o trebuit să duci cotă de ouă. Plus impozitul care îl mai aveai. Dacă nu dădeai cotă, îți lua tot ce ai în casă. Le băga în saci și le ducea la Sfatul Popular. Îți lua și slănina din pod, bărbânța cu brânză. Mă înfrica mama să încui ușa când oi vedea pă Tomoftei și să fug pă unde oi putea ca să nu să poată băga în casă să ne ieie. Toți eram datori că nu puteai plăti tot. Trebuia să dai 25 kg carne de porc, atât am avut noi de dat și 70 kg carne de vacă. Apoi să împrumuta mai mulți laolaltă și duceau câte-o vacă.

Obiceiuri la naștere

Femeia gravidă nu trebuia să își pună flori la brâu că apoi să naște copilul cu sămn de floare pă față. Zăcea că trebuie să își aducă aminte orice a vedea. Dacă intra într-o casă, o chema la masă, nu o lăsa să iasă până ce nu îmbuca de două ori. Mie nu mi s-o făcut poftă când am fost gravidă. Numa o dată am pățat cu copilul ce l-am avut dintâie. Am mărș în Târgu Lăpuș, nu am fost marsă veci și am văzut o masă cu sare că să lua sare multă la oi, da nu mi-o stat gândul la sare. Pă când am venit acasă tot am văzut masa ceie și sarea. Atâta îmi părea că-i de mândră, grunzii atâta o fo de albi și m-am gândit ce să fac să nu pățesc órice. M-am dus în șură. Era on grunz pus acolo într-o marjine, era pentru oi. Am luat on ciocan, am zdrobit on mniez și am luat în gură. N-am mai văzut grunzii ceia veci. Nu am

spus nici la socri.

Erau două moașe în sat. Ele méréu la toate femeile. Era una tare pricepută. Venea la tine, îți puneă mână pe burtă și știa dacă nu ți înturnat coptilu. Să unje pe mâni cu unsoare, te puneă cu fața în sus și te freca pe pântice până înturna coptilu. Știa, batâr nu o avut nicio mnez de școală. Venea când nașteai și lega buricu la coptil. Îl spăla, să puneau flori în apă ca să aibă glas mândru, să poată cânta. Apa să arunca pe straturi sau într-un loc pe unde nu umblă caru cu vacile. Nu duceai ce naște femeia unde umblă marhăle că nu-i bine, să stracă laptele la vacă. Să lega până era batâr de-o jumătate de an, să nu poată mișca nici mâinile, nici picioarele, aveai fașă și îl legai cu mâinile pe lângă el ca să sie drept la picioare și la mâni.

Dacă era bolnav copilul, să vindea. O fost o vecină aici care o avut o fată și-o fo tot beteagă într-una. Și-o fo supărați. O zâsă o „cumpăr” io că îs cu noroc, am avut 5 copii. M-am dus cu orice bani, 5 lei, cu o cămeșă de la copiii tăi cu care îmbrăcai copilul, i-am dat banii și mi-o dat-o pe fereastră. Am adus-o până acasă, am stat on dărab cu ie și apoi o venit mă-sa și o luat-o. S-o întrămat fata, nu o mai fo beteagă veci altu. Pe când o fo mnireasă, mi-o făcut on colac mândru și mi l-o dat cu o bucată de pânză. O zâsă că vrea să mă răscumpere.

Mama îi cânta copilului:

Abua a, puiut de cioară
Că s-o dus mă-ta la moară,
N-a vini cu mână goală,
A veni c-on mijtiocaș (on băț)
Și Ț-a da pe cojocaș.

Îi cânta legănându-l. Cu picioru legănai și cu mână lucrai, torceai. Am avut on lădoi și la spătaru lui legam caieru, cu picioru legănam și cu mână torceam cânepă, lână. Pe la Crăciun trebuia să fie ciorici noi la bărbat și la coptii obdiele, ciorici, de cum era de 6 ani le făceam cioareci de lână. Torceai subțare și îndrugai că bătătura o țasă din lână îndrugată da trebuia să sie subțare și moale. Apoi le duceai la ptiuă și la Crăciun toți copiii să sie îmbrăcați care de care mai mândru. Îi încălțai cu optinci și cu obdiele de lână, traistă, caput pe el, să poată să meargă în ptiez. Acele trebuia să le Țeși în postu lui Crăciun.

Când mergeai la lucru, duceai copilul cu tine. Îi duceai pe holdă, îi puneam în coș într-un lipideu de lână, că nu era pătură, îl țesăm așa cu negru și alb. Îl duceai acolo unde lucrai: la sapă, la secere, la fân. Îi puneai pe pământ, rupeai niște crengi de tufă și le făceai on mnez de umbră că mă temeam de ziermi (șerpi).

Obiceiuri de nuntă

Nunțile se făceau duminica. Când se invita la nuntă, mergea stegariu, da la neamuri mai méré omu căsî. Duminică dimineața să împărțau că erau mulți, câte 20 de stegari. Să îmbrăcau mândru, aveau botă cu clocotici. Tot cam doi mereu laolaltă din casă în casă pân tăt satu. Să înțălejąu care pă unde să margă. Cam de la ora 10 să strânjău la mnire și la mnireasă. Nu să făcea nunta laolaltă, mnireasa la casa ei și mnirele la a lui. La ora 10 mereu după nănași. Druștele aveau barșon pă cap. On rând de druște mereu la mnire. De la mireasă să duceau numa doi stegari la nănași. Acolo îi servea cu horincă, cu prăjitură. Înaintea căsî cântau muzicanți și jucau on joc tinerii. Îl luau pă nănaș și stegarii ceia doi o luau pă nănaș și-o duceau la mireasă acasă. Ea mergea fără de muzicanți, numa cu stegarii aceia. Nănașu iné cu muzica la casa mirelui. Să băga la masă tăt lumea, serveau 2-3 pahare de horincă. Să puneau prăjituri pă masă, ici și colo. Apoi să luau iertăciuni faine, se zicea *Tatăl nostru* înainte de-a pleca la sfânta beserică, și tăroste. Era taroste, îi făcea on cloac mândru cu o năframă roșie tomnită la colac și băga mâna pân colac. Colacu cela și starostele era tarostea nunții. Și la mnireasă era unu, și la mnire. Mnirile pleca înainte la biserică. Când auză oamenii că o zănit cu nănașii, cunoșteau pă steag, pă cântatu steagului știeu. Ziceau: „- *O fo după nănași, trebuie să merem la nuntă.*” Să strânjău oamenii care mereu la mnire și pleca mirele înainte și mireasa înapoi. Înaintea bisericii, aștepta mirele pă mireasă până ce venea și mireasa cu oamenii ei. Apoi intrau în biserică, mirele înainte cu druștele, mireasa cu doi stegari, până înaintea altarului. În timp ce se cununau, afară era joc, da nu înaintea bisericii, într-o parte lângă biserică. Jocul ținea până să cununau. Să strânjau și care nu mereu la nuntă, femeii bătrâne, copii, era plin de lume acolo la biserică. Fiecare nănaș avea traistă mândră, nouă, unde ținea horincă. Mai demult numa nănașii mirelui se chemau la cununie, a miresei nu. Erau 2 – 4 perechi de nănași. Dup-acé să chema și a miresî și a mirelui. Socru cel mare avea horincă, nănașa la fel, starostele iară și dădeau la tăt lumea care mergea la biserică.

Când ieșeau din curtea bisericii, mireasa mergea înainte. Mirele stătea on pic înaintea bisericii să se deperte mireasa cu alaiu ei. Apoi mergea și mirele la mireasă. Acolo o îmbălțuie, îi puneu on balț aicia la cunună că era cu capu gol. Care fugea cu mirele înainte de nuntă și nu era chiar cinstită, n-o lăsa părintele să se bage în beserică până nu își puneu jolju acela după cap. Care nu fujău și nu stăteau împreună, nu aveau jolju. Apoi să ducea la mireasă mirele, să băga în casă. Mai rămăneau și afară că nu încăpeau toți în casă. Afară era joc, muzicanți miresî zăceau de joc la tineret. Oamenii mirelui stăteau în casă cu mirele. Fata își lua rămas bun de la tineri. Ieșea cu o oiagă cu horincă și dădea la toți din oiagă să beie. Îi puneu balțu pă lângă cunună. Mireasa era îmbrăcată țărănește, încinsă cu zadii, cu poale, încălțată cu optinci. Mai încoace o apărut păpuci, da când am fo io fată era cu optinci, nu era alt fel de încălțăminte. O femeie care știa împleti mândru, aceie cam puneu cununa pă cap la mireasă. Era o femeie din Cupșeni care știa face cunună din flori mândre. La mire, steagu să făcea din bărbânoc, stice de grâu și pene de brad. Să făcea o cunună mândră la steag de-ți era mai mare dragu să te uiți la ie. O făceau feciorii așă cât îi seagu și lega bine

să nu ptece. Să puneau năfrâmi și batiste pă steag. Era batiste făcute cu acu și în vârșu steagului și dedesubt. Și clocotici să puneau la steag, cânta de să auză jumătate satu. La fiecare nuntă să făcea steag. Duminica dimineața, se pune la streșina căsî până când pleca la biserică. De acolo să lua. După ce se găta nunta să strica steagu. Să zicea că merg la stricatu de steag. Iară mergea tineretu să beie, să mănânce. Să luau năfrâmile și se dădeau la femeile de la care le-o luat. Și brâie cum țaseam să puneau păstă el.

Mireasa avea un colac mare, așa cât on ciur. Era țepșă specială de colaci. În mnijloc, ca să aibă gaură colacu, băgai o oală. Era on rând de țepșuri de acelea care să împrumuta în sat. Numa câte două intrau în cuptorii. Colacu miresî să îmbrăca cu năfrâmi, cu brâie, cu stice de grâu și de bărbânoc în capete. Mirele și mireasa nu să țineau de mână. Colacu cela era între ei. Când o ducea de la mă-sa, colacu cela îl pune la masă acolo la socri. Apoi îl dezbrăca de năfrâmile cele și băga mâna pân colac. Care fete erau mai blăstămate, încrestau un pic colacu (fata știa că-i încrestat) și îl sucea să se rumpă mai mult la ea decât la mire ca să fie ea șef în casă, să sie mai poruncitoare. Apoi trăjă de colacu cela și-l rumpea. Acela îl împărță la tătă nunta.

Când mergea mirele după mireasă, nu îi dădea mireasa întâie. Era o fătucă micuță la care i să făcea o cunună de bărbânoc, on colăcel care i se pune în mână și o da la mire. Trebuia să o ieie în brață și să o plătească pă mireasă la fata ceie micuță. Apoi să contrau starostii. Era care tărostea tare mândru, nu toți erau la fel. Apoi îi dădea mireasa mare și să ducea cu ea la mire. Să băgau la masă. Oamenii mirelui mereu la mire acasă. Oamenii cam la mire vroiau să meargă la nuntă. Femeile mergeau la mireasă, bărbații la mire. Mama miresî trebuia să meargă la mire cu oamenii pă când să strânjea daru. Să puneau bani pă taljăr.

Colacu să pune în desaji de lână și se ducea la mire. Trebuia să-i duci colac și să-i plătești. Îi lua ca dar o cămașă și zicea că îl cumpără pă mire. Luai desajii în spate, în mână aveai o farfurie de prăjitură pe care o puneai înainte la nănași. Apoi le dădeai colacii. Erau colaci de-aceia mari, nici nu încăpeau într-o pereche de desaji. Așa să plăteau nănașii. Mireasa își plătea ea nănașii și mnirele p-a lui nănași. Punea colacii ceia pă masă și lua o oiagă cu horincă și întina. Soacra mirelui mergea înaintea miresî la masă și zicea: *-Să trăiești, nănașule!* Trebuia să bea paharu cela de horincă. Apoi puneai la nănași tot din paharu cela că nu erau atâtea pahară. După ce dădea horincă la tăț, lua colacu di pă masă cu daru pă el și-l da la nănaș și la nănașă și zicea:

- Vă dau puținelu meu câtă multu dumneavoste! S-aveți noroc la tineret și să fiți nănași până la moarte!

Apoi să mutau toți de la mire la mireasă. După ce stăteau o vreme acolo, să duceau iară la mire. Apoi acolo să găta pă luni dimineața.

Jocu miresî să făcea când o ducea acolo la mire. Puneau oamenii bani, aceia bani erau a lor.

După o săptămână de la nuntă, se ducea zestrea miresî la mire acasă. Duceau vacă,

Alai de nuntă; foto: Florin POP

porc, haine, țoale, lipideauă, ce-i dădea mă-sa. Cu lada să duceau. O încărcă pă car.

Atuncia s-o vâjât câte 3 - 4 rânduri de oameni, era noră în casă și erau bunici în casă, socru și soacră și toți să vâjău și ședeu într-o casă. Era casa cu 2 camere. Socru o fo porunca în casă sau omu care o fo mai bătrân, acela o comândat, te-o mânat la sapă, la fân, la marhă, la oi. Până ce trăiau bătrânii, ei erau stăpânii căsî, ei te mânau, te adunau, apoi mai făceai, mai nu nici făceai că nu le puteai plini toate. ¹

¹ Performeră Maria Buda, 76 ani, Ungureni, 2019.